

ความคิดทางการเมืองของนายมีชัย ฤชุพันธุ์

Roles and Political Thoughts of Mr. Meechai Reuchupan

ศุภาพิชญ์ ศิริพร ณ ราชสีมา¹, สุรพล ราชภัณฑารักษ์², จักรี ไชยพิณิจ³ และ เกรียงชัย ปิงประวัต⁴

Supapiech Siriporn Na Ratchasima¹, Suraphol Rajbhandaraks², Chakkri Chaipinit³

and Kriangchai Pungprawat⁴

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University, Thailand

Corresponding Author, Email: supapiech@hotmail.com¹

Received: 2025-10-21; Revised: 2025-10-30; Accepted: 2025-10-31

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการเรียนรู้ทางสังคม บทบาทชนชั้นนำทางการเมือง และการเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผลของนายมีชัย ฤชุพันธุ์ ในบทบัญญัติต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญ ผลการวิจัยพบว่าการเรียนรู้ทางสังคมของนายมีชัยเกิดจากประสบการณ์ทางสังคม ส่งผลให้นายมีชัยเกิดความมุ่งมั่นในการศึกษา สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และเพื่อนร่วมงาน ส่งผลให้เกิดการหล่อหลอมความคิด และพฤติกรรมของนายมีชัยให้เกิดการพัฒนาตัวตน ประสบความสำเร็จในชีวิต เกิดทักษะ และความชำนาญเฉพาะตัว นายมีชัยไม่ใช่กลุ่มชนชั้นนำในสังคม ด้วยศักยภาพ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในด้านกฎหมายส่งผลให้ชนชั้นนำในสังคม สนับสนุน และส่งเสริมให้นายมีชัยเข้ามาปฏิบัติงานการเมืองจนรับตำแหน่งทางการเมือง ส่งผลให้นายมีชัยกลายเป็นชนชั้นนำในสังคม นายมีชัยร่วมร่างรัฐธรรมนูญ 7 ฉบับ ความคิดทางการเมืองกับการตัดสินใจเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผลของนายมีชัยในการบัญญัติกฎหมายในรัฐธรรมนูญมีความแตกต่างกันตามบริบททางการเมือง และสังคม กระบวนการตัดสินใจเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผลของนายมีชัยต้องผ่านขั้นตอนของการพิจารณาทางเลือกแต่ละทางเลือก ทั้งนี้ปัจจัยในการเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นขึ้นอยู่กับปัจจัยความเชื่อและความปรารถนา ผลประโยชน์ของตนเอง และส่วนรวม ข้อจำกัดของทางเลือกของนายมีชัย ได้แก่ การสั่งการของผู้มีอำนาจ การวางกรอบ กฎ กติกาให้ผู้ร่างรัฐธรรมนูญปฏิบัติตาม ปัญหาทางสังคม การเมือง รวมถึงความต้องการ หรือความปรารถนาของนายมีชัย จึงเป็นข้อจำกัดที่นายมีชัยต้องนำมาพิจารณาเพื่อตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด และนำมาซึ่งผลประโยชน์กับคนจำนวนมากที่สุด

คำสำคัญ: ความคิดทางการเมือง, ชนชั้นนำ, การตัดสินใจ

Abstract

The research aimed to study social learning, the role of political elite, and rational choice of Mr. Meechai Reuchupan associated with various provisions stipulated in the constitution. The research results found that Mr. Meechai Reuchupan's social learning stems from social experiences, encouraging him to be determined and dedicated to education.

Family institution, educational institution, and his colleagues resulted in how his thoughts and behaviors are shaped up, encouraging him to achieve self-development and success in life, including his personal skills and expertise. Mr. Meechai does not belong to any political elite, but due to his capacity, ability, and expertise in law, social elite support and promote him to participate in political work until he holds a political position, making him become a social elite. Mr. Meechai joins the drafting of seven constitutions. Political thoughts and rational choice of Mr. Meechai bring about the provisions in the constitutions to be different according to the political and social context. His process of rational decision making needs to pass the procedure of considering each option. However, factors of rational choice depend on his belief and desire, his own benefits and public benefits. Mr. Meechai's restrictions are orders from persons who are holding power, the framework of rules and regulations in the constitution that enables persons who draft the constitution to follow, social and political problems including his needs or wishes, which he needs to consider in order to give the best option, leading to benefits serving the largest number of people.

Keywords: Political Thought, Elite, Decision-Making

บทนำ

หลักการของการเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้แก่ หลักเสรีภาพ (liberty) ความเสมอภาค (equality) อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (popular sovereignty) ด้วยความสัมพันธ์ของมนุษย์และสังคม ส่งผลให้การเมืองจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของมนุษย์ การทำความเข้าใจในบริบทต่าง ๆ ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หรือในทางการเมืองมีความจำเป็นต้องใช้หลักการหรือมุมมองที่มีความหลากหลาย ปัจจัยหนึ่งของการเมือง คือ มนุษย์ในสังคม หรือปัจเจกบุคคลผู้มีอำนาจในทางสังคม การทำความเข้าใจถึงเหตุและผลของความคิด พฤติกรรมทางการเมืองของปัจเจกบุคคล เพื่อนำมาซึ่งการอธิบายปรากฏการณ์หรือสถานการณ์ในทางการเมืองจึงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนในสังคม ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าความคิดทางการเมืองของปัจเจกบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในทางการเมืองของไทยจึงเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการทำความเข้าใจการเมืองของไทย

ปัจเจกบุคคลที่มีความสำคัญและมีบทบาทเป็นอย่างมากในสังคมการเมืองของประเทศไทย เช่น นายมีชัย ฤชุพันธุ์ ผู้ที่มีบทบาทในทางการเมือง เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายของประเทศไทย อีกทั้งยังเป็นผู้ที่มีส่วนในการร่างรัฐธรรมนูญของไทยหลายฉบับด้วยกัน นายมีชัย ฤชุพันธุ์ ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นทางการเมืองในมุมมองที่หลากหลายตามบริบทหรือบทบาททางการเมืองที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา ด้วยบทบาท หรือตำแหน่งทางการเมืองที่นายมีชัยได้รับล้วนมีบทบาท หน้าที่ และอำนาจที่แตกต่างกัน ดังนั้นในการศึกษาบทบาท ความคิดทางการเมืองของนายมีชัย ฤชุพันธุ์ จึงเป็น

การศึกษาถึงการเรียนรู้ทางสังคม ความเป็นชนชั้นนำ และการตัดสินใจเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผลในบทบาทบัญญัติต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญที่นายมีชัยได้เข้าไปร่วมร่างรัฐธรรมนูญ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเรียนรู้ทางสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของนายมีชัย ฤชุพันธุ์
2. เพื่อศึกษาบทบาทความเป็นชนชั้นนำทางการเมืองของนายมีชัย ฤชุพันธุ์
3. เพื่อศึกษาการเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผลของนายมีชัย ฤชุพันธุ์ ในการบัญญัติบทบัญญัติต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญ

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการเรียนรู้ทางสังคม (Socialization)

Albert Bandura (1977) การเรียนรู้ทางสังคม (Socialization) เป็นปฏิกริยาตอบสนองของบุคคลที่ไม่ได้มีมาตั้งแต่กำเนิด ปฏิกริยาดังกล่าวจะต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และส่งผลให้บุคคลแสดงเป็นพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา การเรียนรู้พฤติกรรมของมนุษย์สามารถแบ่งได้ 2 วิธี คือ 1) การเรียนรู้จากผลของการกระทำ (Learning By Response Consequences) และ 2) การเรียนรู้จากการเลียนแบบ (Learning Through Modeling)

Frederick Elkin & Gerald Handel (1983) การขัดเกลาทางสังคมเป็นการเกิดขึ้นของการมีปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคม ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์อันเกิดจากกลุ่มทางสังคมที่มีหน้าที่ในการทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมปราศจากความขัดแย้ง ด้วยหน้าที่ของกลุ่มทางสังคมมีความแตกต่างกันทั้งหน้าที่ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย หน่วยงานของการขัดเกลาทางสังคม ได้แก่ 1) ครอบครัว (The family) 2) โรงเรียน (The School) 3) กลุ่มเพื่อน (The Peer Group) 4) กลุ่มสื่อสารมวลชน (The Media of Mass Communication)

แนวคิดชนชั้นนำ (Elitism)

ระดม วงษ์น้อย (2527) การศึกษาปัจเจกบุคคลที่เป็นชนชั้นนำจะต้องทำการศึกษาถึงปัจจัยที่ผลักดันให้ปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มคนสามารถขึ้นมาเป็นชนชั้นนำได้ จะต้องศึกษาลักษณะหรือปัจจัยใน 4 ขั้นตอน คือ 1) ต้องระบุถึงตัวบุคคลที่เป็นชนชั้นนำก่อน 2) ต้องสำรวจปัจจัยใดที่ส่งเสริมให้บุคคลเป็นชนชั้นนำ 3) สำรวจดูลำดับชั้นของอำนาจที่แตกต่างกัน และความสัมพันธ์ที่แตกต่างของอำนาจของชนชั้นนำ และ 4) สามารถศึกษาเปรียบเทียบชนชั้นนำกับปัจเจกบุคคลทั่วไปที่ไม่ใช่ชนชั้นนำ

Gaetano Mosca (1939) แบ่งแนวคิดชนชั้นปกครองหรือชนชั้นนำ 7 ประเด็น 1) ในระบบสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมที่ยังไม่พัฒนาหรืออาจเป็นสังคมที่ยังไม่เริ่มมีอารยธรรม ไปจนถึงสังคมที่มีการพัฒนาและมีความก้าวหน้ามีความมั่นคงจะประกอบด้วยผู้คน 2 ชั้น คือ ชั้นปกครอง และชั้นที่ถูกปกครอง ชั้นปกครองมักจะมีจำนวนน้อยกว่า 2) อำนาจเหนือกว่าที่แท้จริงของแนวคิดชนชั้นปกครอง หรือชนชั้นทางการเมืองตั้งอยู่บนพื้นฐานโครงสร้างที่แตกต่างกันของชนชั้นปกครอง 3) บุคคลคนเดียวไม่สามารถควบคุมกลุ่มคนขนาดใหญ่โดยปราศจากการสนับสนุนจากกลุ่มคนส่วนน้อยภายในกลุ่มใหญ่ได้ และกลุ่มคนส่วนน้อยจะเป็นผู้ที่ควบคุมคนส่วนใหญ่ 4) พัฒนาการของคนกลุ่มน้อย หรือชนชั้นนำ ในอดีตสังคมอารยธรรมขั้นสูง สงคราม

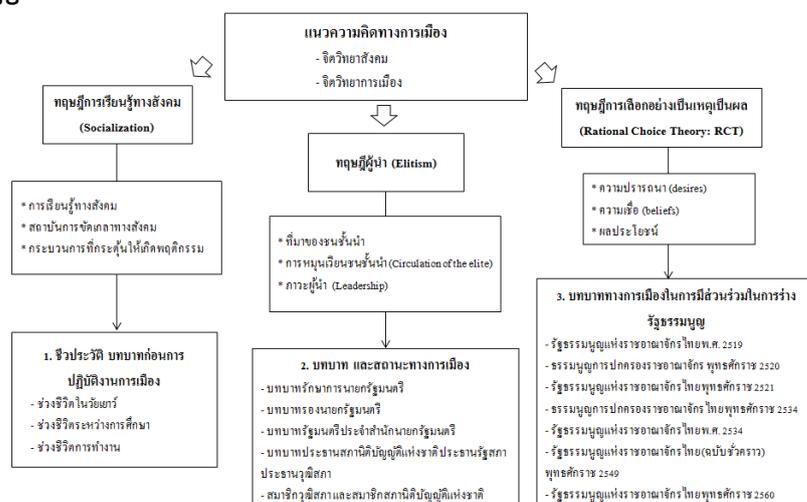
คือภาวะพิเศษ ที่ทำให้เกิดชนชั้นปกครองหรือชนชั้นทางการเมือง กล่าวคือ ผู้กล้าหาญในกองทัพเป็นสังคมชั้นสูงมีโอกาสขึ้นเป็นชนชั้นปกครองหรือชนชั้นทางการเมือง 5) สิทธิพิเศษของชนชั้น ชนชั้นผู้ปกครองหรือชนชั้นนี้ควรจะสามารภมีอภิสิทธิในการครอบครองที่ดิน 6) ในทางศาสนา สังคมที่ความเชื่อทางศาสนามีความเข้มข้น และพระผู้สอนศาสนาจะอยู่ในรูปแบบของความศรัทธาเป็นชนชั้นพิเศษซึ่งเป็นการปกครองโดยชนชั้นสูงที่เกี่ยวกับพระ โดยส่วนใหญ่มักได้รับและครอบครองส่วนแบ่งของความมั่งคั่งและอำนาจทางการเมือง 7) ในบางประเทศ ชนชั้นหรือกลุ่มในสังคมเป็นสิ่งที่สืบทอดกันมาโดยกำเนิด

ทฤษฎีการเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผล (Rational Choice Theory: RCT)

ปรัชญา เวสาร์ซซ์ (2559) การที่จะพิจารณาถึงการตัดสินใจเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผล สามารถพิจารณาได้จาก 4 องค์ประกอบ คือ 1) เป้าหมาย ค่านิยม หรือสิ่งที่ปรารถนา 2) ทางเลือกที่จะทำให้เป้าหมายเกิดความสำเร้ง 3) ผลของการเลือก และ 4) การตัดสินใจเลือกทางเลือก

Jon Elster (2009, อ้างถึงใน ไชยันต์ ไชยพร, 2557) ทฤษฎีการเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผล (Rational Choice Theory) เป็นทฤษฎีที่มุ่งศึกษาปัจจัยสนับสนุนการกระทำของปัจเจกบุคคล ซึ่งการเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผลของปัจเจกบุคคลอาจเกิดจากผลประโยชน์ของตนเองหรือผลประโยชน์ของส่วนรวมก็ได้ โดยอธิบายถึงความเป็นเหตุเป็นผลของผู้กระทำ (rational actor) ประกอบด้วยปัจจัยที่จูงใจให้เกิดการกระทำ 2 ปัจจัย คือ 1) ความเชื่อ (beliefs) และ 2) ความปรารถนา (desires) ซึ่งปัจจัยดังกล่าวจะเป็นปัจจัยสนับสนุนว่าวิธีการที่ควรกระทำที่ดีที่สุดอันจะนำไปสู่เป้าหมายที่ปรารถนาคือวิธีการใด ซึ่งความเชื่อ (beliefs) ในทฤษฎีจะต้องประกอบด้วยข้อมูลที่จำนวนมากเท่าที่ผู้กระทำจะสามารถหามาได้ และข้อมูลดังกล่าวจะต้องเป็นข้อมูลที่เที่ยงธรรม โดยผ่านกระบวนการพิจารณาแล้วว่าเป็นข้อมูลที่ความสำคัญในการนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจ และความปรารถนา (desires) ประกอบด้วยความพอใจเลือก (preferences) ที่อาจกล่าวถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับคือความปรารถนาที่เป็นประโยชน์ของตนเอง หรือผลประโยชน์ของผู้อื่น ทั้งนี้ในความปรารถนาดังกล่าวอาจเป็นความปรารถนาที่แอบแฝงไปด้วยสิ่งที่ถูกต้องหรือไม่ถูกต้องก็ได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยมุ่งศึกษาความคิดทางการเมืองของนายมีชัย ฤชุพันธุ์ โดยศึกษาชีวประวัติ ประวัติการศึกษา การทำงาน พฤติกรรม ความคิด และการเปลี่ยนแปลงทางความคิด ตลอดจนการเข้ามามีบทบาททางการเมือง การตัดสินใจเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผลในการบัญญัติบทบัญญัติต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ศึกษาจากเอกสาร บทความในวารสาร หนังสือพิมพ์ รายงานการประชุม บันทึกการประชุม และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) นายมีชัย ฤชุพันธุ์ และผู้ที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

การเรียนรู้ทางสังคมของนายมีชัย ฤชุพันธุ์ ประสบการณ์ทางสังคมในช่วงวัยเด็ก ประสบการณ์ในการทำงานของนายมีชัย สะท้อนถึงการรับรู้ทางสังคมที่เป็นส่วนหนึ่งในการหล่อหลอมและกลมกลืนให้นายมีชัยมี จุดมุ่งหมายของตนเองคือการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น เกิดการปลูกฝังระเบียบวินัย (basic discipline) ความ มุ่งหวัง (aspiration) รวมถึงการปฏิบัติตนให้สามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้ นายมีชัยมีความคิดในการพึ่งพา ตนเอง อาจกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะทางความคิดในการอยู่รอดในสังคม นายมีชัยมองโลกแห่งความเป็นจริงทาง สังคม การยอมรับความจริงของชีวิต และพยายามปฏิบัติตนให้สังคมยอมรับตนเองให้ได้อย่างแท้จริง ซึ่งเป็น การอธิบายถึงความคิด ความรู้สึกที่มีต่อสังคม อันส่งผลให้เกิดเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากจินตนาการ ความคิด และความรู้สึกที่ได้รับอิทธิพลมาจากสังคม

เส้นทางการเรียนรู้ และบริบททางสังคมของนายมีชัยจะต้องพึ่งพาตนเอง ด้วยความมุ่งมั่นในการศึกษา ส่งผลให้เกิดแรงกระตุ้น และเป็นแรงผลักดันให้นายมีชัยส่งตนเองเรียนในระดับที่สูงขึ้น อีกทั้งยังใช้เวลาว่าง จากการทำงานเรียนพิมพ์ดีดเสริมหลังจากการทำงานประจำ เมื่อได้รับวุฒิการศึกษาที่สูงขึ้น ได้สอบการแข่งขัน การเข้าทำงานราชการโดยใช้ความสามารถด้านพิมพ์ดีด จนสามารถส่งตนเองเรียนกฎหมายในคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อเรียนจบปริญญาตรี ความต้องการความมั่นคงในชีวิตตนเองและครอบครัว นาย มีชัยได้สมัครสอบและทำงานที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างการทำงานได้สมัครสอบชิงทุนของ กฤษฎีกาเพื่อเรียนกฎหมาย และสมัครงานที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน จนได้ทำงานที่ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน และยังได้รับทุนศึกษาต่อปริญญาโทด้านกฎหมายเปรียบเทียบที่ Southern Methodist University ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งในที่นี่ความสำเร็จและเป้าหมายในชีวิตของนาย มีชัยปฏิเสธไม่ได้ว่าเกิดจากความมุ่งมั่น พยายามของนายมีชัย ซึ่ง Bandura (1977) กล่าวว่า การเรียนรู้ทาง สังคม (Socialization) ส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ตนเองปรารถนา อันเกิดจาก ประสบการณ์ที่ตนได้รับจากวิธีการเรียนรู้จากสิ่งเร้าต่าง ๆ ทางสังคม พฤติกรรมของบุคคลอันเกิดจากการ ปฏิบัติซ้ำเกิดจากการเรียนรู้และประมวลผลได้ว่าหากสิ่งทีกระทำส่งผลให้ประสบความสำเร็จ บุคคลจะมีความ เชื่อในการปฏิบัติเช่นเดิมในครั้งต่อไป โดยในที่นี้ผู้วิจัยเห็นว่าพฤติกรรมของนายมีชัยในการแสวงหาความรู้ ความมานะอดทน ความพยายามต่าง ๆ ที่นายมีชัยมีอยู่ส่งผลให้นายมีชัยประสบความสำเร็จ กล่าวได้ว่า ความคิดและพฤติกรรมของนายมีชัยเกิดจากแรงขับเคลื่อนภายในตนเองที่ต้องการอยู่รอดภายในสังคม ต้องการความสำเร็จอันได้มาจากการพึ่งพาตนเอง ประกอบกับสถานภาพ (status) และบทบาท (role) ของนายมีชัยในแต่ละช่วงการทำงานส่งผลให้นายมีชัยเกิดความรู้สึก ความคิด ความปรารถนา การใช้เหตุผล

และการตัดสินใจ ประสบการณ์ทางสังคมในที่ทำงาน เพื่อนร่วมงาน หรือการรับรู้ทางสังคมเป็นส่วนหนึ่งในการหล่อหลอม และกล่อมเกล่าให้ นายมีชัยมีจุดมุ่งหมายของตนเอง ส่งผลให้เกิดเป็นพฤติกรรมความขยัน อดทน ความเพียร ความพยายาม ความอดสาหัสของนายมีชัยซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ทางสังคม (socialization) อันหมายถึงการที่บุคคลบุคคลหนึ่งจะมีความคิด ความรู้สึก หรือพฤติกรรมอย่างใดหนึ่ง การแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ เกิดจากจินตนาการ ความคิด และความรู้สึกที่ได้รับอิทธิพลมาจากสังคม ซึ่งสามารถวิเคราะห์ความคิดและพฤติกรรมของนายมีชัยได้ว่าพฤติกรรมของนายมีชัย ฤชุพันธุ์ เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับปัจเจกบุคคล ทำให้เข้าใจถึงสาเหตุของความคิดและพฤติกรรมของนายมีชัยซึ่งบอกได้ถึงทัศนคติเชิงบวกในประเด็นต่าง ๆ ที่เข้ามาในชีวิต

บทบาทการเป็นชนชั้นนำทางการเมืองของนายมีชัย ฤชุพันธุ์ ที่ได้เข้ามามีบทบาทในทางการเมืองในหลายรัฐบาล และยังได้รับตำแหน่งทางการเมืองหลายตำแหน่ง บทบาท หน้าที่ของนายมีชัย ฤชุพันธุ์ ในทางการเมือง นายมีชัยได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ซึ่งนายมีชัยความรู้และความเชี่ยวชาญ รวมถึงประสบการณ์ในการทำงานที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ประสบการณ์การทำงานกับนักการเมืองหรือผู้บริหารประเทศในหลายสมัย บวกกับอุปนิสัยของนายมีชัยที่เป็นคนที่มีความขยัน ความกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นในการทำงาน แสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา จึงได้รับการสนับสนุน และผลักดันให้นายมีชัยได้เข้ามาช่วยเหลืองานทางการเมืองในแง่ของกฎหมาย นายมีชัยได้เข้ามาอยู่ในกลุ่มของชนชั้นนำจากสถานการณ์ความไม่สงบในสมัยนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ชนชั้นนำนายประกอบ หุตะสิงห์ รองนายกรัฐมนตรี และประธานคณะกรรมการกฤษฎีกาในสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาผู้บังคับบัญชาของนายมีชัยในสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เห็นคุณสมบัติในการทำงานของนายมีชัยจึงชักชวนให้ช่วยงาน และมอบหมายภารกิจที่สำคัญให้ปฏิบัติ อาจกล่าวได้ว่านายมีชัยที่มีความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาโดยการอ้างอิงจากหน้าที่ของตน และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายสำเร็จ ผู้บังคับบัญชาหรือในที่นี้ผู้วิจัยขอใช้คำว่าชนชั้นนำทางการเมือง (Pareto, 1896, อ้างถึงใน วัลลภช สุขสวัสดิ์, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับ Mosca (1939) ที่เชื่อว่าบุคคลที่ไม่ได้เกิดมาในตระกูลที่สูง ไม่มีชาติกำเนิดที่ดีกว่าคนอื่นสามารถเป็นชนชั้นนำได้หากมีศักยภาพในการทำงาน ในสังคมไทยยอมรับคนที่อยู่ในชนชั้นที่ต่ำกว่าสามารถพัฒนาตนเองโดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่นระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของตนจนเป็นที่ยอมรับนับถือของบุคคลทั่วไป เมื่อพ้นจากสมัยนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เข้าสู่สมัยนายกรัฐมนตรี หม่อมราชวงศ์ เสนีย์ ปราโมช (1) สมัยหม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช และสมัยหม่อมราชวงศ์ เสนีย์ ปราโมช (2) นายมีชัยปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งปรึกษานายกรัฐมนตรีฝ่ายกฎหมาย

หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 นายมีชัยได้รับมอบหมายให้ร่างแถลงการณ์คณะปฏิวัติ เมื่อนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี นายมีชัยเข้ามามีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519 หลังจากนั้นเกิดการปฏิวัติการโดยพลเรือเอก สงัด ชลออยู่ นายมีชัยได้เข้าไปร่างคำแถลงการณ์ให้กับคณะปฏิวัติ หลังจากคณะปฏิวัติประกาศคำแถลงการณ์ และยึดอำนาจเรียบร้อยแล้ว มีการจัดตั้งรัฐบาล โดยมีพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี นายมีชัยดำรงตำแหน่งเป็นรองเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ในยุคพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี และพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ (ยศขณะนั้น) เป็นนายกรัฐมนตรี ความโดดเด่นในด้านกฎหมายของนายมีชัยส่งผลให้ได้รับการยอมรับจากชนชั้น

นำ ด้วยความคิดและอุปนิสัยของนายมีชัยหรือคุณลักษณะของความเป็นผู้นำที่เป็นปัจจัยในการส่งเสริมความเป็นชนชั้นนำของนายมีชัยให้โดดเด่นขึ้น ตำแหน่งที่ได้รับ คือ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี และสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) การปฏิบัติงานในทางการเมืองของนายมีชัยสิ้นสุดลงจากการลาออกในสมัยนายกรัฐมนตรี นายชาติชาย ชุณหะวัณ และเมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองขึ้นอีกครั้ง นายมีชัยได้ถูกเชิญตัวให้เข้ามาช่วยงานอีกครั้ง ในการร่างแถลงการณ์ และรัฐธรรมนูญชั่วคราวให้กับคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือ รสช. และดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี และสมาชิกวุฒิสภา เมื่อนายอานันท์ ปันยารชุน (1) ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

สมัยนายกรัฐมนตรี พลเอก สุจินดา คราประยูร เมื่อเหตุการณ์ความไม่สงบภายในประเทศส่งผลให้พลเอกสุจินดา คราประยูร นายกรัฐมนตรีลาออกจากตำแหน่ง นายมีชัยจึงปฏิบัติหน้าที่รักษาการแทนนายกรัฐมนตรี อาจกล่าวได้ว่านายมีชัยคือชนชั้นนำทางการเมือง (Governing elite) ด้วยตำแหน่งทางการเมือง สมัยนายกรัฐมนตรี นายอานันท์ ปันยารชุน (2) และสมัยนายกรัฐมนตรี นายชวน หลีกภัย (1) (2) นายมีชัยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ประธานวุฒิสภา และประธานรัฐสภา อันเป็นช่วงระยะเวลาที่นายมีชัยเกิดความคิดที่อยากจะให้สมาชิกวุฒิสภามีความเป็นอิสระทางความคิด ต้องการนำพาการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับสมาชิกวุฒิสภา

สมัยนายบรรหาร ศิลปอาชา และพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนายกรัฐมนตรี นายมีชัยดำรงตำแหน่งประธานวุฒิสภา ความเป็นผู้นำในการควบคุมการประชุม ในสถานการณ์ทางการเมืองที่มีความต้องการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพื่อจัดให้มีการยกร่างรัฐธรรมนูญใหม่ทั้งฉบับ และเพื่อที่จะตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) จัดทำรัฐธรรมนูญ ความคิดเห็นที่แตกต่างของสมาชิกรัฐสภาและบทบาทประธานรัฐสภา นายมีชัยสามารถควบคุมการปฏิบัติงานร่วมกันของทั้งสองสภาได้โดยปราศจากข้อขัดแย้งที่รุนแรง

สมัยรัฐบาล พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี การรัฐประหารของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) นายมีชัยได้รับนโยบายในการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว เพื่อส่งต่ออำนาจการบริหารประเทศให้กับรัฐบาลใหม่ และรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 นายมีชัยได้เข้ามามีบทบาทโดยรับทราบจากคณะรัฐประหารเพื่อให้มาช่วยราชการ ซึ่งเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย นายมีชัยได้รับการแต่งตั้งให้เป็นสมาชิก คสช. เมื่อมีการจัดตั้งรัฐบาลนายมีชัยได้รับมอบหมายให้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2560 เนื่องจากสภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) ลงมติไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับนายบรรหารศักดิ์ อุวรรณโณ

ดังนั้น สามารถอธิบายได้ว่าความเป็นชนชั้นนำ (Elite) ที่มาของความเป็นชนชั้นนำ ความโดดเด่นในความสามารถของนายมีชัย ฤชุพันธุ์ ใน 3 ประการ คือ 1) นายมีชัย ไม่ได้เกิดในกลุ่มของชนชั้นนำเดิม หรือชนชั้นนำในสังคม แต่นายมีชัยถูกจัดอยู่ในชนชั้นสูงหรือชนชั้นนำ เนื่องจากเป็นบุคคลที่มีศักยภาพและความสามารถส่วนบุคคล และทักษะการทำงานในองค์กรในระดับสูง (Mosca, 1939, pp. 51-52) อีกทั้งยังเป็นชนชั้นนำทางการเมือง (Governing elite) เป็นบุคคลหนึ่งที่มีอิทธิพล และตำแหน่งทางการเมือง (Pareto, 1896, อ้างถึงใน วัลลภ สุขสวัสดิ์, 2559, หน้า 53) 2) นายมีชัยได้รับการสนับสนุนจากชนชั้นนำทางการเมืองด้วยคุณลักษณะ ความสามารถในด้านกฎหมาย ให้เข้ามาปฏิบัติงานทางการเมือง อาจกล่าวได้ว่าเป็นการ

สับเปลี่ยนหรือหมุนเวียนชนชั้นนำ (Mosca, 1939, pp. 51-52) โดยนำบุคคลที่มีศักยภาพการทำงานให้เข้ามาทำงานเมื่อเกิดสถานการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลง 3) องค์การ หรือสถาบันทางสังคม ส่งเสริมความเป็นชนชั้นนำให้นายมีชัย เนื่องจากรัฐบาลหรือผู้มีอำนาจเป็นผู้สนับสนุนให้นายมีชัยได้เข้ามามีส่วนช่วยราชการในทางการเมือง (Schubert, Dye & Zeigler, L., 2014, pp.13-15) แต่ทั้งนี้ความเป็นชนชั้นนำของนายมีชัยจะเกิดขึ้นไม่ได้หากนายมีชัยขาดคุณสมบัติของผู้นำ

การร่างรัฐธรรมนูญในความคิดและการตัดสินใจเลือกอย่างเป็นทางการเป็นเหตุเป็นผลในบทบัญญัติต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญที่นายมีชัยเข้าไปมีส่วนในการร่างรัฐธรรมนูญ 7 ฉบับ ซึ่งในเนื้อหาหรือบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับ นายมีชัยได้เข้าไปมีส่วนในรายละเอียดตามบริบททางสังคม บริบททางการเมืองที่แตกต่างกัน โดยผู้วิจัยแยกการวิเคราะห์ความคิด การตัดสินใจเลือกอย่างเป็นทางการเป็นเหตุเป็นผลในบทบัญญัติเฉพาะที่นายมีชัยเป็นผู้เสนอหลักการหรือความคิดของตนบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ รวมถึงบทบัญญัติที่เป็นข้อวิพากษ์วิจารณ์ในทางการเมือง ผู้วิจัยสรุปการตัดสินใจเลือกอย่างเป็นทางการเป็นผลของนายมีชัย ฤชุพันธุ์ โดยแบ่งตามรัฐธรรมนูญ ดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2519 เป็นรัฐธรรมนูญที่เกิดจากการปฏิวัติ หลัง 6 ตุลาคม 2519 และ ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2520 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกและฉบับที่สองที่นายมีชัยได้มีชื่ออยู่ในคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ โดยบทบาทหรือหน้าที่ของนายมีชัยจะยังไม่ได้เป็นผู้เสนอแนวคิดหรือหลักการใด ด้วยเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่นายมีชัยได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง โดยการใช้ความรู้ในด้านกฎหมายเรียบเรียงประเด็นในบทบัญญัติต่าง ๆ ให้เป็นภาษากฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 เหตุเกิดจากคณะปฏิวัติ ภายใต้การนำของพลเรือเอก สงัด ชลออยู่ ทำการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 เป็นผลให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519 สิ้นสุดลง และมีการประกาศใช้ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2520 ซึ่งเป็นธรรมนูญการปกครองที่ประกาศให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เพื่อให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2521 ในส่วนของความคิดหรือประเด็นในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2521 ของนายมีชัยในมาตรา 33 เรื่องการเวนคืนที่ดิน ในวรรค 5 และวรรค 6 บทบัญญัติแห่งมาตรา 33 ความคิดของนายมีชัยในทางเลือกคือ ให้เพิ่มเติมความในวรรคที่ 5 และ 6 ให้ใส่ไว้ในรัฐธรรมนูญ ด้วยความปรารถนาคือผลประโยชน์ของประชาชน เหตุผลที่ว่า การที่รัฐเวนคืนที่ดินจากประชาชน และในการเวนคืนมีการบอกกำหนดการเวนคืนว่าเรื่องอะไรได้บ้าง โดยนายมีชัยเห็นถึงประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ อันเป็นการสร้างความชอบธรรมให้เกิดขึ้นจากการเพิ่มเติมความในมาตราดังกล่าว หากอธิบายตามหลักทฤษฎีการเลือกอย่างเป็นทางการเป็นเหตุเป็นผล (Rational Choice Theory) การตัดสินใจเลือกอย่างเป็นทางการเป็นเหตุของนายมีชัยในบทบัญญัติดังกล่าวเป็นความปรารถนาในเหตุผลของข้อมูลอันเกี่ยวข้องกับการเวนคืนที่ดินซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน ทั้งนี้ในทางเลือกของนายมีชัย คือเสนอให้เพิ่มเติมความในวรรคดังกล่าว หรือไม่เพิ่มเติม ซึ่งในการตัดสินใจเลือกนั้นนายมีชัยได้พิจารณาถึงผลของทางเลือก และได้ตัดสินใจเลือกเสนอให้เพิ่มเติมความในมาตราที่ 33 ดังกล่าว

ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 มติของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญมีมติเลือกนายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธานคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ประเด็นความคิดของนายมีชัย คือ การเสนอแนวคิดการมีผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

Ombudman แต่ข้อเสนอดังกล่าวเมื่อเข้าสู่ชั้นของรัฐสภาได้ถูกตัดออกไป รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 มีประเด็นทางการเมืองเกี่ยวกับบทบัญญัติใน 4 ประเด็น คือ 1) ไม่เห็นด้วยในการที่ให้ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา 2) ไม่เห็นด้วยกับการที่นายกรัฐมนตรีไม่ต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 3) ไม่เห็นด้วยกับบทเฉพาะการว่าด้วยอำนาจของวุฒิสภา 4) ไม่เห็นด้วยกับการที่บัญญัติให้การทำงานของสภาในแต่ละสมัยมี 2 สมัย ผู้วิจัยสรุปประเด็นข้อวิจารณ์ดังกล่าว โดยวิเคราะห์ถึงปัญหา ทางเลือก และการตัดสินใจเลือก ในทฤษฎีการเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผล (Rational Choice Theory: RCT) ของ Jon Elster ในแต่ละประเด็นได้ว่า ในประเด็นที่หนึ่ง ไม่เห็นด้วยในการที่ให้ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา และประเด็นที่สาม ไม่เห็นด้วยกับบทเฉพาะการว่าด้วยอำนาจของวุฒิสภา ซึ่งในทั้งสองประเด็นดังกล่าว ไม่ใช่บทบัญญัตินายมีชัยและคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ ซึ่งร่างเดิมของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา และในบทเฉพาะการว่าด้วยอำนาจของวุฒิสภา ในร่างแรกของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญไม่ได้ให้อำนาจวุฒิสภา เมื่อเข้าสู่ชั้นกรรมาธิการของสภาได้มีการเพิ่มเติมในประเด็นดังกล่าวด้วยเงื่อนไขปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของปัจเจก ได้แก่ ความเชื่อและความปรารถนา ซึ่งสามารถพิจารณาได้โดยผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคล ผลประโยชน์ของผู้อื่น หรืออรรถประโยชน์ ทั้งนี้ในการตัดสินใจเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผลในสองประเด็นนี้ ผู้วิจัยสรุปว่านายมีชัย ไม่ได้มีทางเลือกใดในการตัดสินใจเลือกทางเลือก เนื่องจากเป็นการปฏิบัติงานนอกเหนือจากหน้าที่ และอำนาจของตนเองไปแล้วในทางเลือกที่มีจึงเป็นเพียงการบัญญัติบทบัญญัติทั้งสองประเด็นไว้ในรัฐธรรมนูญเท่านั้น

ประเด็นที่สอง นายกรัฐมนตรีไม่ต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นข้อเสนอและความปรารถนาของนายมีชัย โดยทางเลือกในประเด็นนี้สามารถแบ่งออกได้ 2 ทางเลือกคือ 1. นายกรัฐมนตรีมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ 2. นายกรัฐมนตรีไม่ต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งผลสรุปที่นายมีชัยเลือกคือทางเลือกที่สอง โดยเหตุผลในการสนับสนุนการตัดสินใจ คือความปรารถนาของนายมีชัยเอง ประกอบกับการได้มาซึ่งข้อมูลประวัติศาสตร์ทางการเมือง กล่าวคือ ที่มาของนายกรัฐมนตรีในอดีตไม่ได้มาจากการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองเพียงอย่างเดียว ซึ่งไม่ได้มีการวัดคุณค่าว่าที่มาของนายกรัฐมนตรีจะต้องมาจากไหน เพราะเมื่อใดที่สถานการณ์ทางการเมืองไม่ปกติที่มาของนายกรัฐมนตรีจึงไม่ใช่ข้อจำกัด เช่นดังสถานการณ์ทางการเมืองที่ยอมรับให้นายอานันท์ ปันยารชุน รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ แต่ทั้งนี้ในกระบวนการพิจารณารัฐธรรมนูญไม่ได้สิ้นสุดที่ความคิดของนายมีชัย ในกระบวนการนั้นต้องผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากคณะกรรมการของรัฐสภาด้วยดังนั้นแนวความคิดดังกล่าวจึงได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

และประเด็นที่สี่ การบัญญัติให้การทำงานของสภาในแต่ละปีมี 2 สมัย เป็นบทบัญญัติที่นายมีชัยและคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาและมีความเห็นตรงกันในการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งปัจจัยสนับสนุนความคิดเห็นเห็นของรัฐบาล โดยพิจารณาผลประโยชน์ร่วมที่จะเกิดขึ้นกับรัฐบาล ผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และประชาชน กล่าวคือ รัฐบาลเห็นว่าในการกำหนดวาระประชุมหลายสมัย ก็จะทำให้การอภิปรายไม่ไว้วางใจทุกสมัย ซึ่งในสมัยประชุมได้กำหนดวาระต่าง ๆ ไว้แล้ว ดังนั้นในระยะเวลาของสมัยประชุมสมาชิกผู้แทนราษฎรสามารถนำเวลาดังกล่าวไปปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มที่

สรุปความประเด็นโต้แย้งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2534 หากพิจารณาจากหลักคิดของ Jon Elster (2009) ที่ศึกษาเรื่อง rationality (ความเป็นเหตุเป็นผล) เงื่อนไขปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของปัจเจก ได้แก่ ความ

เชื้อ และแรงปรารถนา ซึ่งประเด็นโต้แย้งของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2534 ทั้งสี่ประเด็น ด้วยนายมีชัยดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งแจงถึงประเด็นโต้แย้งดังกล่าว ในส่วนของประเด็นที่หนึ่ง คือไม่เห็นด้วยในการที่ให้ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา และประเด็นที่สาม ไม่เห็นด้วยกับบทเฉพาะการว่าด้วยอำนาจของวุฒิสภา จากปัจจัย rationality ความเป็นเหตุเป็นผลของ Elster ในประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นความต้องการของกรรมการสภาอันอยู่เหนือการพิจารณาของนายมีชัยและคณะร่างรัฐธรรมนูญ แต่หากพิจารณาถึงเหตุผลของการแก้ไขของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญของสภา จากทฤษฎีของ Elster ในการแก้ไขประเด็นดังกล่าวเหตุปัจจัยในเรื่องของผลประโยชน์ของปัจเจกจึงเป็นไปได้ยาก แต่ผลประโยชน์ของ Elster ยังประกอบด้วยเหตุผลที่อิงกลุ่มหรือเชิงสถาบันที่คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญมีแรงจูงใจ หรือแรงปรารถนาในการแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าว ในประเด็นทั้งสองที่คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญของสภามีการแก้ไขเป็นเหตุผลในการพิจารณาจากแรงปรารถนาอันเกิดจากผลประโยชน์เชิงสถาบันที่พิจารณาแล้วว่าวุฒิสภาสามารถรักษาความเป็นกลางได้ วุฒิสภาสามารถสละเวลามาทำงานได้อย่างเต็มที่ รวมถึงในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรหมดอายุหรือถูกยุบสภาประธานวุฒิสภาคงดำเนินการบริหารงานต่อไปได้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นธรรมนูญการปกครองเป็นรัฐธรรมนูญชั่วคราว เพื่อไปสู่การร่างใหม่เพื่อตั้งสภานิติบัญญัติ นายมีชัยได้รับนโยบายในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว เพื่อส่งต่ออำนาจการบริหารประเทศให้กับรัฐบาลใหม่ ส่วนรัฐธรรมนูญฉบับถาวรให้สภาร่างรัฐธรรมนูญไปจัดทำ ในรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวจะไม่มีบทบัญญัติทำนองมาตรา 17 และคณะยึดอำนาจพร้อมจะสลายตัวโดยเร็ว รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่จะให้คนกลางไปร่างต่อไปนั้น เมื่อร่างเสร็จแล้วควรนำออกให้ประชาชนออกเสียงลงประชามติ ดังนั้นในหลักการคิดเหตุผลของการตัดสินใจของนายมีชัยในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ จึงไม่ได้มีหลักการตัดสินใจใดที่นำมาซึ่งความแตกต่างจากรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวฉบับอื่น ๆ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เป็นรัฐธรรมนูญสืบเนื่องจากรัฐประหารในประเทศไทย พ.ศ. 2557 และประกาศการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ส่งผลให้มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ มีการตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญโดยมีนายบวรศักดิ์ อุวรรณโณ เป็นประธานคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ และสถาปนาปฏิรูปแห่งชาติมีมติไม่รับร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ทำให้มีการตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ มีนายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธานกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2560 ผ่านประชามติ มีเสียงวิจารณ์ในหลายประเด็น ผู้วิจัยสรุปความคิดและการตัดสินใจเลือกอย่างมีเหตุผลของนายมีชัยในประเด็น ดังนี้ 1) รัฐธรรมนูญออกแบบมาให้แก้ไขยาก 2) อำนาจของสมาชิกวุฒิสภา 3) ความคิดของนายมีชัย สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย กฎหมายควรมีเท่าที่จำเป็น ประเด็นใหม่ในรัฐธรรมนูญ 4) การเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม Mixed Member Apportionment (MMA) 5) รัฐธรรมนูญฉบับปราบโกง และ 6) นายกรัฐมนตรีคนนอก

1. รัฐธรรมนูญออกแบบมาให้แก้ไขยาก นายมีชัยได้กล่าวถึงการร่างรัฐธรรมนูญว่า ในการร่างรัฐธรรมนูญจะพิจารณาถึงปัญหาที่เคยเกิดขึ้นในอดีต และนำปัญหาดังกล่าวมาทบทวนเพื่อหาทางออกของปัญหา กล่าวคือในอดีตพรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมากในสภาและมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญจนเกิดปัญหาเนื่องจากมีเสียงข้างมากในสภา จึงสามารถแก้ไขรัฐธรรมนูญได้ ดังนั้นรัฐธรรมนูญอันเป็นตัวบทกฎหมายที่มีผล

ต่อองค์กรและประชาชน และใครเป็นผู้กำหนดกระบวนการในการร่างรัฐธรรมนูญ Jon Elster กล่าวถึงเงื่อนไขปัจจัยที่มีผลต่อผู้ร่างรัฐธรรมนูญในการร่างรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยปัจจัยแห่งผลประโยชน์ ความเชื่อ และแรงปรารถนา ซึ่งผลประโยชน์ดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ส่วนบุคคล ผลประโยชน์ของกลุ่ม และผลประโยชน์เชิงสถาบัน โดย Elster เห็นว่าผลประโยชน์ส่วนบุคคลของผู้ร่างรัฐธรรมนูญเป็นเหตุปัจจัยเพียงเล็กน้อย ส่วนผลประโยชน์ของกลุ่ม และผลประโยชน์เชิงสถาบันจะเป็นเหตุปัจจัยที่สำคัญต่อการร่างรัฐธรรมนูญ จากการศึกษาความคิดของนายมีชัยในการบัญญัติมาตราต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญ 2560 กับทฤษฎีการเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผล ในทางเลือกสำหรับการแก้ไขปัญหาดังกล่าว นายมีชัยมีทางเลือกใน 2 ทางเลือกคือ 1. ปลดปล่อยปัญหาที่เคยเกิดขึ้นในอดีตไว้ และ 2. กำหนดกฎเกณฑ์ เพื่อนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังนั้นผลการพิจารณาทางเลือก คือ สร้างกฎเกณฑ์ขึ้นมาใหม่ โดยใช้ข้อมูลที่มีในอดีตเพื่อใช้ในการประกอบการพิจารณาป้องกันปัญหา ดังนั้นจากการแก้ไขรัฐธรรมนูญได้โดยง่ายในอดีตนายมีชัยจึงได้วางกฎเกณฑ์ไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ อาจกล่าวได้ว่าแรงจูงใจหรือแรงปรารถนาในประเด็นการแก้ไขรัฐธรรมนูญของนายมีชัย คือ เหตุการณ์ทางการเมืองในอดีต โดยพิจารณาเลือกทางเลือกที่ให้ผลแห่งทางเลือกคือผลประโยชน์ของส่วนรวม

2. ที่มา และอำนาจของสมาชิกวุฒิสภา รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ได้กำหนดอำนาจของสมาชิกวุฒิสภาเป็นอำนาจใหม่ เช่น อำนาจในการลงมติเลือกนายกรัฐมนตรีร่วมกับสภาผู้แทนราษฎร หรือการติดตามเร่งรัดแผนการปฏิรูปประเทศและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และเป็นอีกหนึ่งข้อวิพากษ์วิจารณ์ในทางการเมือง ความมุ่งหมายของบทบัญญัติที่มาของสมาชิกวุฒิสภาในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่มาจากอำนาจแท้จริงของสมาชิกวุฒิสภาเป็นที่มาที่มาจากประชาชน กล่าวคือ วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวนสองร้อยคน ซึ่งมาจากการเลือกกันเองของบุคคลซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ อาชีพ ลักษณะ หรือประโยชน์ร่วมกัน หรือทำงานหรือเคยทำงานด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายของสังคม โดยในการแบ่งกลุ่มต้องแบ่งในลักษณะที่ทำให้ประชาชนซึ่งมีสิทธิสมัครรับเลือกทุกคนสามารถอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ และในมาตรา 107 บทบัญญัติเพื่อกำหนดที่มาของสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) แนวทางใหม่ในความต้องการให้วุฒิสภาไม่ผูกพันกับพรรคการเมือง เพื่อความเป็นอิสระทางความคิดและการตัดสินใจ จึงเกิดแนวคิดสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากหลากหลายอาชีพแบ่งคนออกตามสาขาอาชีพ ในที่นี้ตามหลักการคิดดังกล่าว ประเด็นความสัมพันธ์ทางความคิดของนายมีชัยจากแนวคิดของ Elster ความต้องการอันเป็นที่มาของสมาชิกวุฒิสภาเป็นแรงปรารถนาของนายมีชัยที่ไม่ต้องการให้ผู้มีอำนาจผูกขาดอำนาจไว้กับสมาชิกวุฒิสภา ประเด็นอำนาจของสมาชิกวุฒิสภา เช่น การปฏิรูปการไต่สวนรวมเรื่องการเลือกนายกรัฐมนตรี ประเด็นดังกล่าวอยู่ในบทเฉพาะกาลซึ่งพ้นจากอำนาจในการบัญญัติของนายมีชัย และกรธ. ซึ่งในร่างรัฐธรรมนูญของกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (กรธ.) ไม่มีประเด็นเรื่องอำนาจในการเลือกนายกรัฐมนตรี บทบัญญัติดังกล่าวมาจากการทำประชามติ ทั้งนี้ในทางเลือกของนายมีชัยจึงไม่ปรากฏ นายมีชัยและ กรธ. ต้องบัญญัติความดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญ จากประเด็นดังกล่าวจะเห็นได้ว่ากรณีอำนาจของสมาชิกวุฒิสภา การตัดสินใจของนายมีชัยร่วมกับคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ โดยหลักเกณฑ์หรือเจตจำนงของผู้ร่างรัฐธรรมนูญจากการบรรยายข้างต้นแสดงให้เห็นถึงกระบวนการในการร่างรัฐธรรมนูญที่ผู้ร่างได้พิจารณาถึงหลักการและเหตุผลในการตัดสินใจเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผลในการบัญญัติรัฐธรรมนูญ ถึงแม้ว่านายมีชัยจะกล่าวในเบื้องต้นว่าคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญมีอิสระในทางความคิดอันปราศจากการครอบงำของคณะบุคคล (คสช.) แต่ด้วยกระบวนการพิจารณารัฐธรรมนูญต้องผ่านกระบวนการทางนิติบัญญัติซึ่งกระบวนการ

ดังกล่าวเหนือการควบคุมของนายมีชัย ดังนั้นในประเด็นที่มาของสมาชิกวุฒิสภาและอำนาจของสมาชิกวุฒิสภานั้นเป็นข้อพิจารณาได้ถึงผู้มีอำนาจในการกำหนดบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ

3. ความคิดของนายมีชัย กฎหมายควรมีเท่าที่จำเป็น ด้วยนายมีชัยเป็นนักกฎหมาย กฎหมายต่าง ๆ ย่อมผ่านสายตาของนายมีชัย และด้วยความต้องการกฎหมายได้พัฒนา เมื่อได้มีโอกาสในการร่างรัฐธรรมนูญ จึงต้องการให้กฎหมายพัฒนา ต้องการให้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับหนึ่งที่พัฒนาประเทศไปสู่วันข้างหน้า ดังนั้นจึงบัญญัติเรื่องสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยมีหลักการคือการปฏิรูประบอบราชการบัญญัติไว้ใน มาตราที่ 25 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 วรรคที่ 2 สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีการตรากฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ อธิบายได้ว่ามาตรา 25 ผลักดันให้เกิดการปฏิรูประบอบราชการให้เกิดความรวดเร็วขึ้น และในมาตรา 77 รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงพอเท่าที่จำเป็น เป็นข้อเสนอของนายมีชัย ซึ่งกฎหมายคือกรอบในการกำหนดการกระทำ และบทลงโทษบุคคลในสังคมมีกฎหมายจำนวนมากที่ประชาชนไม่รู้ กฎหมายบางเรื่องไม่ได้ใช้แล้วเนื่องจากสถานการณ์เปลี่ยนไปแต่กฎหมายยังคงบังคับใช้อยู่

หากพิจารณาการตัดสินใจเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผลของนายมีชัย โดยหลักเกณฑ์ในการพิจารณา กฎหมายว่ามีความจำเป็นต่อสังคมการกำหนดกฎเกณฑ์ หรือกฎหมายในสังคมผู้ที่มีหน้าที่คือผู้ที่มีอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ หรือรัฐสภา ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่านายมีชัยเป็นบุคคลหนึ่งที่ปฏิบัติงานฝ่ายนิติบัญญัติ และเมื่อได้รับบทบาทหน้าที่นายมีชัยจึงมีอำนาจในการตัดสินใจเลือกในการใช้ความคิดในการตรากฎหมาย อีกทั้งนายมีชัยเป็นผู้ที่คลุกคลีอยู่กับกฎหมายจึงมีความรู้เป็นอย่างมากเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่ากฎหมายหรือข้อบังคับใดที่ปัจจุบันได้นำมาใช้หรือนำมาปฏิบัติบ้าง ดังนั้นสามารถอธิบายถึงความคิดและการตัดสินใจเลือกของนายมีชัยเป็นความปรารถนาของนายมีชัยเนื่องจากความคิดที่เกิดจากความรู้นี้ว่ากฎหมายบางอย่างไม่สามารถบังคับใช้ได้ในปัจจุบันหรือไม่มีความจำเป็นในการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวแล้ว ซึ่งความคิดดังกล่าวจะสอดคล้องกับ Jon Elster (1989, อ้างถึงใน ไชยันต์ ไชยพร, 2557, หน้า 88-89) ที่ว่าการกระทำที่เกิดจากการตัดสินใจเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผลในเงื่อนไขความปรารถนา (desires) ของนายมีชัย แต่ในที่นี่ผลประโยชน์จากแรงปรารถนาของนายมีชัยไม่ใช่ผลประโยชน์ของนายมีชัยเอง ซึ่งผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากแรงปรารถนาคือประชาชนผู้ที่ต้องถูกกฎหมายตีกรอบในการดำเนินชีวิตในสังคม ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์อีกคือประเทศชาติ กล่าวคือได้เห็นควรยกเลิกกฎหมายบางฉบับหรือปรับปรุงและพิจารณากฎหมายเพื่อบังคับใช้ประชาชนเท่าที่สมควร

4. การเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม (MMA) เป็นข้อเสนอของนายมีชัย ด้วยเหตุผลความเป็นประชาธิปไตยที่ยืดหลักเสียงข้างมากและเคารพเสียงข้างน้อย ได้นำเสียงข้างน้อยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ หลักคิดเรื่องหลักผลประโยชน์ของ Jon Elster (2009) ระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสมไม่สามารถกล่าวได้ว่าเป็นผลประโยชน์ส่วนตนของผู้ร่างรัฐธรรมนูญ แต่ผลประโยชน์จะเป็นผลประโยชน์เชิงสถาบัน คือพรรคการเมือง ทั้งนี้หากมองในทางเลือกของนายมีชัย การกำหนดทางเลือกรูปแบบการเลือกตั้งจึงประกอบด้วย 3 ทางเลือก คือ ทางเลือกที่ 1. รูปแบบการเลือกตั้งแบบบัตรใบเดียวดังที่เคยมีในอดีต ทางเลือกที่ 2. รูปแบบการ

เลือกตั้งแบบบัตรสองใบ และ ทางเลือกที่ 3. รูปแบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม ที่เป็นหลักการใหม่ที่จะนำมาใช้ในทางการเมืองของประเทศไทย ทั้งนี้ในผลของทางเลือก นายมีชัยพิจารณาและเลือกทางเลือกที่สาม โดยพิจารณาจากผลของทางเลือกทั้งสามทาง กล่าวคือนายมีชัยตั้งต้นความปรารถนาจากความต้องการให้คะแนนเสียงของผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้นำมาใช้ในทุก ๆ คะแนนเสียง ในทางเลือกที่สามจึงเป็นทางเลือกที่ผลตรงกับความปรารถนาของนายมีชัยมากที่สุด อีกทั้งยังมีปัจจัยสนับสนุนในทางเลือกที่สามอีกคือ การใช้รูปแบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสมมีการใช้ในสหพันธ์สาธารณรัฐเม็กซิโก และรัฐ Baden-urtemberg ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

5. รัฐธรรมนูญฉบับปราบโกง ฉายาของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ได้มาจากความมุ่งหมายของ คสช. และกรอบของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว 2557 ที่ต้องการให้ป้องกันการปราบปรามการทุจริต ดังนั้นคุณสมบัติกับลักษณะต้องห้ามจึงเข้มงวดกับกลไกที่จะจัดการโกง ในมาตรา 235 หมวดว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ นายมีชัยเน้นย้ำเรื่องการปราบปรามการทุจริต โดยสร้างการตัดสิทธิแบบใหม่คือการตัดสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หมายความว่าหากทุจริตจะสมัครรับเลือกตั้งไม่ได้อีกเลย เป็นการตัดสิทธิตลอดชีวิต หลักการดังกล่าวปรากฏในมาตรา 235 และ มาตรา 144 ทั้งนี้ทฤษฎีการตัดสินใจเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผล นายมีชัยได้รับปัจจัยสนับสนุนคือข้อมูลของการทุจริตที่เคยเกิดขึ้น และหลักแห่งผลประโยชน์ที่จะได้รับจากบทบัญญัติในการปราบปรามการทุจริต กล่าวคือถ้าหากการเมืองมีความโปร่งใส มีความตั้งใจที่จะเข้ามาช่วยเหลือประชาชนอย่างแท้จริง คุณสมบัติหรือกฎข้อบังคับ บทลงโทษต่าง ๆ ย่อมไม่ใช่ว่าเป็นการตัดสินใจเข้ามาดูแลประชาชนในการเข้ามาเป็นตัวแทนของประชาชน ดังนั้นประโยชน์สูงสุดที่จะได้รับจากการบัญญัติหลักการดังกล่าว คือผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวม

6. นายกรัฐมนตรีคนนอกเป็นหลักคิดของนายมีชัยที่พยายามสร้างกลไกประเด็นที่มาของนายกรัฐมนตรี โดยนายมีชัยมองกลับไปประวัติศาสตร์การเมืองไทยถึงที่มาของนายกรัฐมนตรีในอดีต รวมถึงปัญหาที่เคยเกิดขึ้นในประเทศไทยที่ส่งผลให้เกิดความเสียหาย ซึ่งปัญหาที่เป็นข้อถกเถียงกันในเรื่องของที่มาของนายกรัฐมนตรีในหลายประการ คือ 1) นายกรัฐมนตรีต้องมาจาก ส.ส.เพื่อที่จะได้ยึดโยงกับประชาชน 2) ไม่จำเป็นที่นายกรัฐมนตรีต้องมาจาก ส.ส. เพราะอย่างไร ส.ส.ก็ต้องเป็นผู้เลือก ซึ่ง ส.ส. ก็คือผู้ที่ประชาชนเลือกมาเป็นตัวแทนของตน นายมีชัยจึงพิจารณาว่าทำอย่างไรถึงจะบรรลุถึงข้อโต้แย้งทั้งสองอย่างได้ คือพิจารณาในทางเลือกที่ว่า ประชาชนสามารถไปเลือกคนที่เหมาะสมจะเป็นนายกรัฐมนตรีภายในพรรคการเมืองหรือนอกพรรคการเมืองก็ได้ และยังคงให้สภามีอำนาจเบ็ดเสร็จในการที่จะเลือก อีกทั้งต้องยึดโยงกับประชาชนแต่ไม่ใช่เลือกนายกรัฐมนตรีโดยตรงจากประชาชน เพราะประชาชนจะไม่ได้คนที่ตนเองคิด ในขณะเดียวกันแนวโน้มที่ว่าพรรคการเมือง นายทุนบางพรรคเมื่อได้เสียงข้างมากก็จะเสนอใครก็ไม่รู้ขึ้นมาเป็นนายกฯโดยที่ประชาชนไม่มีทางที่จะเสียงได้ ดังนั้นนายมีชัยจึงคิดกลไกประเด็นที่มาของนายกรัฐมนตรีขึ้นมาในมาตรา 159 เป็นบทบัญญัติแก้ปัญหาที่ว่านายกรัฐมนตรีไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง นายมีชัยสร้างกลไกว่าถ้าคนที่จะมาเป็นนายกรัฐมนตรีต้องได้ผ่านสายตาของประชาชนผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเสียก่อน โดยกำหนดไว้ตั้งแต่ มาตรา 88 ว่าตอนสมัครรับเลือกตั้งให้พรรคการเมืองแจ้งรายชื่อบุคคลที่เห็นว่าจะควรเป็นนายกรัฐมนตรีไม่เกิน 3 รายชื่อ และประกาศรายชื่อให้ประชาชนได้รับทราบ ซึ่งจะเป็นการแก้ปัญหาที่กล่าวว่าจะไม่ยึดโยงกับประชาชน ดังนั้นมาตรา 159 นายมีชัยจึงเขียนรองรับว่าเวลาตั้งนายกรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ จะเห็นได้ว่าจะมี 2 เส้นที่ยึด

โยงกับประชาชน (1) ก็คือสภาผู้แทนราษฎรเป็นคนเลือก เป็นคนเสนอ คนที่จะต้องเป็นพรรคการเมืองที่มีสมาชิกไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 มิฉะนั้นพรรคการเมืองจะเสนอชื่อจำนวนมาก (2) ตัวนายกฯที่ถูกเสนอมาอยู่ในรายชื่อ ตอนที่จะไปเลือกตั้งยังยึดโยงกับประชาชนเพราะที่ผ่านมาพรรคการเมืองไปหีบเอาใครก็ได้มาเป็นนายกฯ ดังนั้นพรรคการเมืองจะเสนอชื่อใครมาเป็นนายกฯต้องบอกให้ประชาชนรู้ว่า

ทั้งนี้ความคิดของนายมีชัยในประเด็นนายกรัฐมนตรีคนนอก หากนำหลักการคิดการเลือกอย่างมีเหตุผลของ Jon Elster (1989) และกระบวนการตัดสินใจเลือกของ ปรีชญา เวสารัชช์ (2559) มาวิเคราะห์เพื่ออธิบายเหตุจูงใจของนายมีชัยผู้ร่างรัฐธรรมนูญ อันได้แก่ ความเชื่อ แรงปรารถนา และผลประโยชน์ สามารถอธิบายได้ว่า เมื่อนายมีชัยต้องวางกลไกในการแก้ไขปัญหาเรื่องที่มาของนายกรัฐมนตรี นายมีชัยจึงต้องศึกษาประวัติศาสตร์ทางการเมืองเกี่ยวกับที่มาของนายกรัฐมนตรี ซึ่งจะนำมาซึ่งข้อมูลจำนวนมาก ดังนั้นนายมีชัยจึงต้องคิดถึงความเป็นไปได้ที่หลากหลาย นายมีชัยได้จัดการต่อชุดของความเป็นไปได้ (feasible set) ของที่มาของนายกรัฐมนตรีโดยพิจารณาจากความเชื่อเป็นตัวกำหนดว่าหากใช้ทางเลือกการเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีของพรรคการเมืองผลลัพธ์ที่ได้คือประชาชนได้รู้ว่าพรรคการเมืองแต่ละพรรคจะเลือกใครเป็นนายกรัฐมนตรีบ้าง ซึ่งนายมีชัยได้คำนึงถึงประชาชนจากการคิดถึงการเมืองในอดีตที่ผ่านมา อีกทั้งประเด็นสนับสนุนที่เป็นเหตุการณ์อันเป็นที่มาของนายกรัฐมนตรีที่ไม่ใช่สมาชิกพรรคการเมือง คือ นายอานันท์ ปันยารชุน ที่ได้รับเลือก และได้รับการสนับสนุนเป็นนายกรัฐมนตรีหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ

อภิปรายผล

การเรียนรู้ทางสังคมของนายมีชัย ฤชุพันธุ์ เกิดจากประสบการณ์ทางสังคมในช่วงวัยเด็กส่งผลให้นายมีชัยต้องมีความรับผิดชอบต่อนตนเองในการตั้งใจศึกษา อีกทั้งประสบการณ์ในการทำงานของนายมีชัยที่สะท้อนถึงการรับรู้ทางสังคมที่เป็นส่วนหนึ่งในการหล่อหลอม และกล่อมเกลามาให้ นายมีชัยมีจุดมุ่งหมายของตนเองคือ การศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ส่งผลให้เกิดการปลูกฝังระเบียบวินัย (basic discipline) ปลูกฝังความมุ่งมั่นหวัง (aspiration) รวมถึงการปฏิบัติตนให้สามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้ ทั้งนี้การเรียนรู้ และความคิดของนายมีชัยต่อสังคม นายมีชัยมีความเชื่อในบริบททางสังคม อันเป็นการสร้างแรงผลักดัน เป็นการเสริมแรง และสร้างแรงจูงใจให้นายมีชัยมีความคิดในการพึ่งพาตนเอง ซึ่งมีความสอดคล้องกับ อุดร ยอมเจริญ (2537) ที่ทำการศึกษา ความคิดทางการเมืองของพลตรี จำลอง ศรีเมือง กล่าวสรุปว่า ความคิดทางการเมืองของพลตรี จำลอง ศรีเมือง ได้รับอิทธิพลจากการเรียนรู้อบรมกล่อมเกลามาจากภูมิหลังประสบการณ์ การศึกษา สภาพแวดล้อม และบริบททางสังคมตามช่วงระยะเวลานั้น ๆ มีส่วนสำคัญต่อการกำหนดแนวความคิดทางการเมือง

บทบาทการเป็นชนชั้นนำทางการเมืองของนายมีชัย ฤชุพันธุ์ ที่ได้เข้ามามีบทบาทในทางการเมืองและยังคงมีความสำคัญต่อรัฐบาลในหลายรัฐบาล ข้อค้นพบในความเป็นชนชั้นนำทางการเมืองของนายมีชัยเริ่มต้นจากบทบาท หน้าที่ของนายมีชัยในเรื่องความรู้ด้านกฎหมาย ส่งผลให้นายมีชัยได้รับมอบหมายภารกิจในทางการเมือง ได้รับการส่งเสริม การสนับสนุนจากนักการเมือง ซึ่งสามารถเรียกกลุ่มนักการเมืองได้ว่าเป็นคนกลุ่มน้อยในสังคม หรือกลุ่มชนชั้นนำทางการเมือง (Mosca, 1939, p. 51) ด้วยสถานการณ์ทางการเมืองที่ชนชั้นนำทางการเมืองได้ให้นายมีชัยเข้ามาปฏิบัติงานทางการเมือง ในระยะเริ่มต้นการเข้ามาปฏิบัติงานทางการเมือง

ของนายมีชัยเกิดจากความรู้ ความสามารถด้านกฎหมายของนายมีชัย อีกทั้งอุปนิสัยของนายมีชัยที่เป็นคนรักในการแสวงหาความรู้ ซึ่งเป็นคุณลักษณะผู้นำ หรือภาวะผู้นำ ด้วยคุณลักษณะดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้นายมีชัยได้เป็นส่วนหนึ่งของชนชั้นนำทางสังคม หรือชั้นนำทางการเมือง หากกล่าวถึงความเป็นชนชั้นนำในสังคมของนายมีชัยในระยะเริ่มแรกของการได้รับตำแหน่งทางการเมือง หากวัดจากผลงานนายมีชัยยังไม่ได้มีความโดดเด่นเท่าที่ควร แต่ด้วยความรู้ด้านกฎหมายที่นายมีชัยมีอยู่บวกกับการได้รับโอกาสเข้ามาช่วยงานรัฐบาลในสมัยต่อ ๆ มา ประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญส่งผลให้เกิดความโดดเด่นอย่างเห็นได้ชัด โดยวัดจากตำแหน่งทางการเมืองที่ได้รับ นายมีชัยได้รับความไว้วางใจจากชนชั้นนำทางการเมืองจนได้รับตำแหน่งสูงสุดคือตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี และอีกประการหนึ่งในการก้าวข้ามความเป็นบุคคลธรรมดาขึ้นมาเป็นชนชั้นนำของนายมีชัย ผู้ที่ไม่ได้เกิดมามีความพร้อมในเรื่องของการเป็นชนชั้นนำในสังคม แต่สามารถเข้ามาเป็นบุคคลที่สำคัญบุคคลหนึ่งในสังคม มีบทบาทที่สำคัญเป็นอย่างมากในทางการเมือง และเป็นที่ยอมรับในสังคมในประเด็นของความเชี่ยวชาญด้านกฎหมาย นายมีชัยจึงได้รับการมอบหมายให้เป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการร่างรัฐธรรมนูญของประเทศไทย และปฏิเสธไม่ได้เลยว่านายมีชัยได้พัฒนาตนเองจากความรู้ความสามารถของตนเองจนสามารถนำพาตนเองขึ้นมาเป็นชนชั้นนำในสังคม ทั้งนี้ในความเป็นชนชั้นนำ และคุณลักษณะของชนชั้นนำของนายมีชัยมีความแตกต่างจากผลงานของ ณรงค์ฤทธิ์ ชัยสาเย็น (2560) ศึกษาชีวิตและแนวคิดทางการเมืองของนายควง อภัยวงศ์ กล่าวคือ นายควง อภัยวงศ์ เกิดมาในครอบครัวของชนชั้นนำ ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวในเรื่องของการศึกษาที่ดี มีกลุ่มสังคมเพื่อนที่อยู่ในกลุ่มของชนชั้นนำ เช่น จอมพล ป. พิบูลสงคราม และนายปรีดี พนมยงค์ และในส่วนที่มีความสอดคล้องกับความเป็นชนชั้นนำของนายมีชัย คือ การได้รับใช้ประเทศชาติในการรับราชการ และเข้ามามีบทบาทในทางการเมืองโดยใช้ความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ อันเป็นคุณสมบัติที่สนับสนุนบุคคลให้สามารถก้าวข้ามผ่านความเป็นบุคคลธรรมดาในสังคมขึ้นมาเป็นชนชั้นนำได้

การร่างรัฐธรรมนูญในความคิดและการตัดสินใจเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผลในบทบัญญัติต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญที่นายมีชัยเข้าไปมีส่วนในการร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 7 ฉบับ ดังที่กล่าวสรุปข้างต้น ผู้วิจัยค้นพบว่า การตัดสินใจเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผลของนายมีชัยที่มีต่อรัฐธรรมนูญมีความแตกต่างกันตามบริบททางสังคมการเมืองขณะนั้น ๆ แต่ด้วยหลักการหรือกระบวนการตัดสินใจในการเลือกทางเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผล นายมีชัยได้ไตร่ตรองและพิจารณาถึงผลของทางเลือก และตัดสินใจเลือกในหนทางที่เป็นประโยชน์มากที่สุด เป็นประโยชน์ทั้งส่วนรวม และประโยชน์ของตนเองเช่นกัน ทั้งนี้ในประโยชน์ของนายมีชัยที่ได้รับจากการตัดสินใจเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผล คือ ตรงกับความปรารถนาของตนเองที่ต้องการการเปลี่ยนแปลง แต่ในความปรารถนาหรือประโยชน์ของนายมีชัยนั้น เป็นประโยชน์ที่เป็นลำดับรองลงมาจากประโยชน์ของส่วนรวมหรืออรรถประโยชน์ ทั้งนี้หากประเมินจากข้อโต้แย้ง หรือประเด็นข้อวิจารณ์ทางการเมืองของรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับ ข้อจำกัดของทางเลือกที่นายมีชัยมีอยู่นั้น ประกอบด้วยข้อจำกัดในหลายประการ เช่น ผู้มีอำนาจในการสั่งการ หรือชี้แนะ หรือการวางกรอบ กฎ กติกาให้ผู้ร่างรัฐธรรมนูญปฏิบัติตาม ข้อจำกัดในทางเลือกของนายมีชัย คือ บริบทปัญหาทางการเมืองที่เคยเกิดขึ้นมาในอดีตส่งผลให้เกิดการรัฐประหาร ดังนั้นในการร่างรัฐธรรมนูญผู้ร่างรัฐธรรมนูญจึงต้องคิดค้นกลไกในการแก้ไขปัญหาทางการเมืองที่เคยเกิดขึ้นอันนำมาซึ่งความขัดแย้งภายในประเทศ จนนำมาสู่การทำรัฐประหาร ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวความคิดทางการเมืองและ

บทบาทของนายแคล้ว นรปติ ในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สำนวน ศิริบุรี, 2537) กล่าวคือ นายแคล้ว นรปติ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้ใช้ความรู้ด้านกฎหมายของตนเอง ในการปฏิบัติหน้าที่ทางนิติบัญญัติ ด้วยความพยายามในการคัดค้าน และสนับสนุนร่างพระราชบัญญัติที่เห็นว่าจะส่งผลกระทบต่อประชาชน โดยรวม แต่ข้อจำกัดของการกระทำของนายแคล้ว คือการเป็นผู้บริหารที่อยู่ฝ่ายค้านสิ่งที่ทำได้จึงเป็นเพียง ความพยายามการตั้งกระทู้ถาม การเสนอญัตติ การอภิปรายทั่วไป การลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี และ คณะรัฐมนตรี จะเห็นได้ว่ากระบวนการของทางเลือกในการตัดสินใจใด ๆ ต้องผ่านปัจจัยที่จะสนับสนุนความคิด ของปัจเจกบุคคลให้เลือกในทางเลือกที่ได้กำหนดไว้ แต่ทั้งนี้ในทางเลือกบางทางเลือกก็จะถูกจำกัดด้วยบริบท ของอำนาจในการตัดสินใจของผู้อื่น

ทั้งนี้ในความสอดคล้องในการตัดสินใจเลือกทางเลือกของนายมีชัยส่งผลให้เกิดข้อวิจารณ์ทางสังคม เกิดประเด็นข้อโต้แย้งต่าง ๆ มีความสอดคล้องกับการตัดสินใจของถนัด คอมันตร์ (ระพีภรณ์ เลิศวงศ์วิรัช, 2545) ที่ไปปรับเปลี่ยนการดำเนินนโยบายด้วยการนำองค์การอาเซียนมาเป็นทางเลือกในการดำเนินนโยบาย ด้านความมั่นคง และดำเนินนโยบายปรับความสัมพันธ์กับจีนคอมมิวนิสต์ ซึ่งนโยบายดังกล่าวได้ก่อให้เกิด ความขัดแย้งระหว่างถนัด คอมันตร์ กับผู้นำทหารไทย กล่าวถึงในความสอดคล้อง คือในการตัดสินใจเลือก ทางเลือกจนนำมาสู่การเลือกทางเลือก และนำมาสู่การปฏิบัติเป็นกระบวนการของการตัดสินใจอย่างเป็นทางการ เป็นผลของผู้มีอำนาจ ในทางเลือกทุกทางเลือกย่อมมีผลของทางเลือกซึ่งผู้เลือกจะต้องคำนึงถึงบางสิ่งบางอย่าง ไม่ว่าจะเป็น ความเชื่อ ความปรารถนา หรือผลประโยชน์ ทั้งนายมีชัย และนายถนัด คอมันตร์ ย่อมพิจารณาถึง ผลแห่งทางเลือกแล้วจึงได้ตัดสินใจเลือกทางเลือกนั้น

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ความคิดทางการเมืองของนายมีชัย ฤชุพันธุ์ ผู้วิจัยมีประเด็นข้อเสนอแนะบางประการใน การศึกษาครั้งต่อไป คือ ในการศึกษาความคิดทางการเมืองของนายมีชัย ฤชุพันธุ์ ผู้วิจัยมุ่งเน้นในการศึกษา ความคิดทางการเมืองในประเด็นของการเรียนรู้ทางสังคม บทบาทความเป็นผู้นำของนายมีชัย และการ ตัดสินใจเลือกอย่างเป็นทางการเป็นผลเฉพาะประเด็นของความคิดของนายมีชัยที่นายมีชัยเป็นผู้เสนอความคิดใน บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และบทบัญญัติที่เป็นข้อวิพากษ์วิจารณ์ในทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญที่นายมีชัย ได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในการร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งภายหลังจากการศึกษาผู้วิจัยมีประเด็นที่อยากจะเพิ่มเติมใน การศึกษาครั้งต่อไป ในประเด็นของความคิดของปัจเจกบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการร่างรัฐธรรมนูญโดยยึด โยงกับนโยบายของรัฐบาลในแต่ละยุค ทั้งนี้เพื่อทำความเข้าใจในความคิดของผู้ร่างรัฐธรรมนูญ ความเป็นอิสระ ทางความคิด หรือกระบวนการทางการเมืองที่มีอำนาจในการกำหนดนโยบายอันมีผลต่อรัฐธรรมนูญ สาเหตุ ของบทบัญญัติที่เปลี่ยนไปของรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับ

เอกสารอ้างอิง

ไชยันต์ ไชยพร. (2557). *จน เอสเตอร์ กับทฤษฎีการเลือกอย่างเป็นทางการเป็นผล* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: Way of book.

- ณรงค์ฤทธิ์ ชัยสายัน. (2560). *ชีวิตและแนวคิดทางการเมืองของควง อภัยวงศ์*. (ดุสิตนิพนธ์ปริญญาปรัชญา
ดุสิตบัณฑิต), มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปรัชญา เวสารัชช์. (2559). *การศึกษาการเมืองตามแนวทางการตัดสินใจ* (พิมพ์ครั้งที่ 2) [เอกสารประกอบการ
สอนชุดวิชา หลักและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์ หน่วยที่ 1-7]. นนทบุรี: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ระดม วงษ์น้อม. (2527). *แนวความคิดเรื่องชนชั้นนำและการศึกษาโครงสร้างอำนาจชุมชน*. กรุงเทพฯ :
สถาบันวิจัย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- วัลลภ สุขสวัสดิ์. (2559). *แนวทางการศึกษาชนชั้นนำทางการเมืองแบบ*. นนทบุรี: 21 เซ็นจูรี.
- สำรอน ศิริบุรี. (2537). *แนวความคิดทางการเมืองและบทบาทของนายแคล้ว นรปดี ในฐานะสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อุตร ยอมเจริญ. (2537). *ความคิดทางการเมืองของพลตรีจำลอง ศรีเมือง* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต),
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- Elster, J. (1989). *Solomonic Judgements*: Cambridge University Press.
- Elster, J. (2009). *Reason and Rationality, translated by Steven Rendall*. Princeton, New Jersey
Princeton University.
- Mosca, G. (1939). *The Ruling Class*. New York: McGraw-Hill.
- Pareto, V. (1896). *Cours d'Économie Politique*. Professeur à l'Université de Lausanne.
- Schubert L., Dye T.R., & Zeigler H., Late (2014). *The Irony of Democracy: An Uncommon
Introduction to American Politics, Seventeenth Edition*. Printed in the United States of
America.